

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE Denizli

Yerel Tarih ve Kültür Dergisi

Sayı: 8 (Ekim-Kasım-Aralık 2005)

ISSN: 1304-6608

▪ Bürhan Saraco lu ▪  smi Terakki Deba at ve Ticaret T.A. . ▪ Tavas'ta 1940 Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları
▪ Hüseyin Yılmaz ▪ Çivril Savran Camii ▪ Denizli'de Azınlıklar

Merhaba

Sevgili Okurlar,

Kentleri, 'o kent' yapan ve niteliğini belirleyen en önemli unsurlardan biri, yetiştirdiği temâyüz etmiş (öne çıkmış, yükselmiş) insanların çokluğudur. Bu gibi insanlar, o kent halkının haklı gurur kaynaklarıdır. Derginiz - saptayabildiği ölçüde-, bu türden hemşehrilerimizi sizlere tanıtıyor ve gençlerimize örnek göstermeye çalışıyor.

Bu sayımızda, Acıpayam'ın Yumrutaş Köyünden, halasının beline bağladığı ekmeği ve kucağındaki oğlağıyla çıkarak, bilimin zirvelerine tırmanmış bir hemşehrimizin öyküsünü okuyacaksınız. Benim ortaokul ve lise yıllarımda Hüseyin Yılmaz adı bir efsane gibi ortalıkta dolaşır ve büyük âlim diye anılırdı. Lisenin koridorunda, müdür odasının yanındaki duvarda bir de fotoğrafının asılı olduğunu hatırlarım. Dostumuz Nazım Kalkancı, uzun uğraşlar sonucunda kendisinden bir randevu alarak, yaşamakta olduğu Boston/ABD'de görüştü ve kısa yaşam öyküsünü anlattı; kendisine çok teşekkür ediyoruz.

Sizlerin de bu gibi; bilim, sanat, politika iş dünyası v.b. alanlarda öne çıkmış hemşehrilerimizi saptamakta yardımcı olmanızı ve kendileri hakkındaki bilgi, belge, anı ve fotoğraflarınızı bizimle, yani kentimizle paylaşmanızı diliyoruz.

Bu sayımızdaki yazılardan biri de, Yrd. Doç. Dr. Ercan Haytoğlu tarafından araştırılarak yazılmış olan "Şemsi Terakki Debağat ve Ticaret Anonim Şirketi"dir. Cumhuriyet tarihinin, kurulan ilk anonim şirketlerinden biri olmasıyla bu girişim, kent insanının, dolayısıyla da kentin niteliğine önemli bir işaret sayılmalıdır.

Derginiz bu sayısıyla ikinci yaşını dolduruyor; gösterdiğiniz yakın ilgi için çok teşekkür ediyoruz. Bu ilgi sürdüğü sürece, biz de var gücümüzle daha iyi sayılar sunmaya çalışacağız.

Esenlik içinde bir yeni yıl yaşamanızı dileriz.

Saygılarımızla

Ömer Gökmen

Denizli

Geçmişten Günümüze
DENİZLİ
Yerel Tarih ve Kültür Dergisi
(Üç aylık dergi)

CAFER SADIK ABALIOĞLU
EĞİTİM VE KÜLTÜR VAKFI

Adına
İmtiyaz Sahibi
M. Ali Abaloğlu

Genel Yayın Yönetmeni
Ömer Gökmen (Sorumlu)

Yayın Danışmanı
Prof. Dr. Önder Göçgün

Editör
Süleyman İnan

Yayın Kurulu
Önder Göçgün
Ömer Gökmen
Süleyman İnan
Metin Türkteş
Faruk İnceoğlu
Coşkun Önen

Yapım Grafik Tasarım Uygulama

MacArt
GRAFİK BASIM TANITIM
Tel: 0.258.265 96 24
www.macarttanitim.com

Baskı
turkerprint
Kapak Fotoğrafları
Altındere- Babadağ'da
bir çeşme
(Mehmet Çakır)

Yazışma ve Dergi İsteme Adresi
Geçmişten Günümüze
DENİZLİ Dergisi
Cafer Sadık Abaloğlu
Eğitim ve Kültür Vakfı
İstiklal Cad. No:12 20100 DENİZLİ
Tel:0.258. 241 04 09
www.abalioglu.com.tr/dergi.htm

Yazılar, yazarların yasal sorumluluğu altındadır.
Gönderilen yazılar, geri gönderilmez.
Dergide yayımlanan yazı ve dokümanların
bir kısmının veya tamamının herhangi bir
ortamda yeniden yayımlanması için
izin gerekmektedir.
Dergi ücretsizdir.

İçindekiler

2-10

Denizli'nin İlk Şirketlerinden
Şemsi Terakki
Debağat ve Ticaret
Türk Anonim Şirketi
Ercan Haytoğlu

11

Yaşar Kaşıkçı "kardeşi" Hüseyin Yılmaz'ı Anlatıyor
Ömer Gökmen

12-17

Denizli'den Dünya Çapında Bir Bilim Adamı:
Hüseyin Yılmaz'la Kısa
Bir Röportaj
Nazım Kalkancı

18-24

Tavas'ta Cumhuriyet Sevgisi
ve Bayram Kutlamaları
Selahittin Özçelik

25-31

Denizli'den Yetişen Değerler:
Kocamekteb (Denizli Lisesi)'nin
Yıllarboyu Direği ve
Sembol İsmi, Simgesi Olan
"Bürhan Saracoğlu" Hocamız
Önder Göçgün

32-37

Kaybolmaya Yüz Tutan Bir Kültür Değerimiz
Çivril Savran
(Savranşah) Köyü Cami
Feryal Beykal Orhun

38-40

Denizli'nin Azınlıkları
(1923-1938)
Tahir Kodak

41

Denizli'den İnsan Manzaraları
Macuncu Kerim Çıralı (1967-)
Süleyman İnan

Denizli'nin İlk Şirketlerinden Şemsi Terakki Debagat ve Ticaret Türk Anonim Şirketi

Yard. Doç. Dr. Ercan Haytoğlu
Pamukkale Üniversitesi Öğretim Üyesi

Şemsi Terakki Debağat T.A. Ş., Denizli'de deri üreticileri tarafından kurulan ilk şirkettir. Aynı zamanda, Denizli'nin Cumhuriyet dönemindeki ilk şirketi olma özelliği de taşıyan bu anonim ortaklık, 1925 yılından 1975 yılına kadar Denizli'nin yurt dışına açılan en önemli merkezi oldu. İlk olarak, bugünkü Hükümet Konağı ve Kız Meslek Lisesi'nin bulunduğu adada, kendine ait binada faaliyete geçen şirket, 1939'da yeni tabakhane (şimdiki Denizli Tren İstasyonunun arkasındaki yere) taşındı.

Tabakhaneden bir görünüm (2005) Fot: Sadettin Sarı

Denizli -

GİRİŞ

Tarihin en eski mesleklerinden birisi olan tabaklık, Denizli ve yöresinde yüzyıllardır gelişmiş bir şekilde varlığını sürdürmektedir. Anadolu Türk sanatlarından en önemlisi sayılan tabaklık, Denizli'de ilk olarak yörenin Selçuklular tarafından fethedilmesi sürecinde Honaz'da başlamıştır. Denizli yöresine Türkmen boyları yerleştikçe daha fazla gelişmiş olan tabaklık Denizli merkezinde de başlayarak önemli bir iş koluna dönüşmüştür.

Tabaklık için gerekli olan bol suyun varlığı, Denizli merkezi, Honaz, Yeşilyuva, Buldan ilçesine bağlı Narlıdere köyü ve Güney'de tabaklığın gelişmesinde etkili olmuştur. Buralarda geleneksel yöntemlerle sahtiyan ve çiğ kösele(gön) imal edilmiştir (1).

Denizli'de ilk kurulan ve Osmanlı Devleti döneminde de kullanılan tabakhane, 1935 yılına kadar, günümüzde Hükümet Konağı ve Kız Meslek lisesinin bulunduğu ada içerisinde faaliyet göstermiştir(2)

Şirketin isim babası olan Tahir Berkay (1887-1975) "güneş" demek olan "şems" ile "gelişme, ilerleme" demek olan "terakki" kelimelerini birleştirerek kurucusu olduğu şirketinin de güneş gibi doğup yükselmesini istemişti. (Fot: Fait Berkay Albümünden)

ŞİRKETİN KURULMASI FAALİYETLERİ

Şemsi Terakki Debagat ve Ticaret Türk Anonim Şirketi(3), Türkiye Cumhuriyeti döneminde kurulan ilk anonim şirketlerden biridir(4). Şemsi Terakki Debagat Alım Satım Ortaklığı(5) 1925 yılında Denizli deri imalatçıları tarafından deri imalı üzerine kurulan(6) ilk şirket olarak bilinmektedir(7). Şirketin kurucuları arasında Tahir Berkay(8), Hacı Ahmet Özkardeş, Mehmet Ali Abaloğlu, Ahmet Kepenekoğlu(9), Hacı Mahmut Demiray, Hasan Bozbay(10), Hacı Osman Öztapak, Fevzi Müftüler(11), Tevfik Bozbay(12) gibi önemli isimler yer almıştır. Şirketin ilk idare ve fabrika yeri, diğer tabaklarla birlikte, günümüzde Hükümet Konağı ve Kız Meslek lisesinin bulunduğu adada yer almıştır(13).

25 Temmuz 1929 tarihinde çıkan kararname ile Denizli Şemsi Terakki Debagat Alım Satım Ortaklığı'nın muameleatının genişletilmesi ve sermayesinin artırılması ile anonim şirkete dönüştürülmüştür. İdare Meclisi tarafından yönetilen(14) şirket, merkezi Denizli olmak üzere elli sene müddet ve iki yüz bin Türk lirası sermaye ile "Denizli Şemsi Terakki Debagat ve Ticaret Türk Anonim Şirketi" olarak faaliyet göstermeye başlamıştır(15). Şirket sermayesi iki yüz bin liradan her biri yirmi beş lira kıymetindeki sekiz bin hisseye bölünmüştür(16).

Şemsi Terakki Debagat ve Ticaret Türk Anonim Şirketi, 27 Ekim 1934 tarihinde şirket sermayesini artırmıştır(17). Sermaye iki yüz yirmi beş bin Türk lirasına yükseltilecek, her biri yirmi beş lira kıymetinde dokuz bin hisseye bölünmüştür(18). 1935 yılına kadar Şemsi Terakki Debagat ve Ticaret Türk Anonim Şirketi ile Halil Kahya Deri Fabrikası, Denizli tabaklığında büyük ölçüde etkili olmuştur. 1927 Teşvik-i Sanayi Kanunu'ndan da faydalanan bu fabrikalar, Denizli ve Türkiye için kaliteli üretim yapmışlardır(19).

Kuruluşundan itibaren şirket müdürü olarak görev yapan Tahir Berkay'ın 3 Nisan 1939 tarihinden 8 Mart 1943 tarihine kadar bir dönem milletvekili olarak Denizli'den ayrılmak durumunda kalması üzerine(20), şirketin müdürlük görevine Hayrettin Karamil getirilmiştir. Bu dönemde şirketin yönetim kurulunda Hacı Osman Öztapak, Ahmet Kepenekoğlu, muhasebeci olarak Hüseyin Şarkaya da görev almışlardır. Tahir Berkay milletvekilliği görevinin sona ermesi ile şirket müdürlüğü görevini tekrar üstlenmiştir(21).

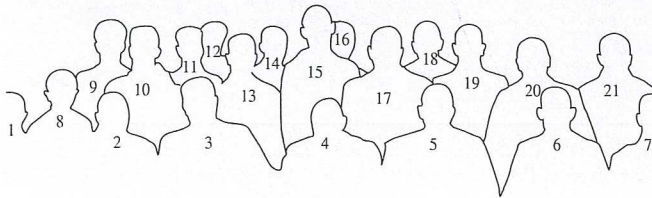
Şirkete ait fabrikada bir palamut değirmeni, iki adet deri pişirme dolabı, bir tokmak, bir açkı, silindir makinesi(22) ve perdah makinesi yer almıştır(23). Bu fabrikada yurt dışında üretilen kösele kalitesinde üretim yapılmış(24), yılda yüz elli ton deri işleyebilecek kapasiteye ulaşılmıştır(25).

Şirket, tabakların 1935 yılında yeni tabakhaneye taşınmaya başlamalarının ardından yeni tabakhanedan uygun yer satın aldıktan sonra 1939 yılında yeni yerine taşınmıştır(26). Ayrıca şirket, fabrikasını yeni tabakhaneye taşıdığı için Kaleiçi'nde irtibat bürosu ve idari bina olmak üzere 200 m²'lik bir mağaza satın almak durumunda kalmıştır(27).

1942 yılında çıkarılan Varlık Vergisi Denizli'de en yüksek oranda Şemsi Terakki Debagat ve Ticaret

Genel Kurul hatırası, 1939. (Fot: Raşit Özkardeş albümünden)

- 1-Ahmet Kepenek, 2- H. Ahmet Özkardeş, 3 -Tahir Berkay,
 4- H. Mehmet Salih, 5- Hasan Bozbay, 6- Tevfik Sarıoğlu,
 7- Şükrü Soylu, 8- (bilinmiyor), 9- Sabri Adalı,
 10- Osman Öztapak, 11- Hüseyin Şarkaya,
 12- (bilinmiyor), 13- Ustabaşı,
 14- Ustabaşı Şükrü Kaftan, 15- Hayrettin Karamil,
 16- Ahmet, 17- Hüseyin Derici (Kınıs), 19- Veznedar Ali Tuzcu,
 20- H. Ahmet İnceoğlu, 21- (bilinmiyor).

Türk Anonim Şirketi için tahakkuk etmiştir. Şirkete tahakkuk eden vergi miktarı 26.260.63 lira olmuş⁽²⁸⁾ şirkete 26.260.63 lira vergi konulmuştur. Denizli için oluşturulan iki nolu Varlık Vergisi Cetveli'nde⁽²⁹⁾ şirkete 500 lira daha vergi ilave edilmiş,⁽³⁰⁾ şirkete konulan bu vergiler şirket tarafından ödenmiştir⁽³¹⁾. Şirket Varlık Vergisi ödemeleri sonrasında fazla sarsılmamış olduğu için faaliyetine devam etmiştir⁽³²⁾.

16 Temmuz 1943 tarihli Kararname ile şirket sermayesi her biri yirmi beş liradan on iki bin hisseye bölünmüş olan üç yüz bin Türk lirasına yükseltmiştir⁽³³⁾.

1947 yılında yapılan olağanüstü genel kurul toplantısı ile yönetim kurulu değişmiştir. Yeni yönetim kurulunda Fehmi Cillov başkan, Ahmet Polat başkan yardımcısı, Tevfik Mızrapoğlu, Hacı Mehmet Salih, Ali İnceoğlu, Ahmet Özkardeş üye olarak görev almıştır. Bu dönemde şirketin idare kısmında muhasebeci olarak Mehmet Kömürcüoğlu, veznedar olarak Ali Tuzcu ve hizmetli olarak Hüseyin Ölmez görev yapmıştır. Şirketin fabrika kısmında ustabaşı ve kösele imalat sorumlusu olarak Mehmet Bebeci, vidala (yüzlük) imalatı sorumlusu olarak usta Selim Şen hizmet vermişlerdir⁽³⁴⁾.

1949 yılında krepsol ve kauçuğun ayakkabı yapımında kullanılması yönünde oluşan yaklaşımlar tabaklar arasında rahatsızlık yaratmıştır. Şirket müdürü Tahir Berkay, krepsol ve kauçuğun, kösele üretimi üzerindeki baskısı yanında kösele mamullerinin fiyat artışları üzerinde muamele vergisinin oynadığı olumsuz etkiyi birlikte değerlendirmiştir. Ham derisi yerli olsun yabancı olsun bir kilo köseledeki muamele vergisinin 75-95 kuruş arası olmasının ve bir ayakkabıda kullanılan yüzlük vidalaya 60-70 kuruş arası etki yapmasının çok olumsuz olduğunu belirtmiştir. Yerli ve ithal tabak girdilerine yansıyan muamele vergisinin, kösele mamulü ayakkabıların fiyatlarına yansımalarının kaçınılmaz olduğu üzerinde durmuş, köseleyle alternatif, ithal olarak getirilecek krepsol ve kauçuğun, yüzde doksani yerli olan tabaklık ve ayakkabıcılık sektörünü öldüreceğini vurgulayarak, tabaklık ve ayakkabıcılığa sahip çıkılmasının ulusal menfaatler gereği olduğu konusunda ilgili kişileri uyarmıştır. Berkay, krepsol ve kauçuk rekabetine rağmen, durumun düzeleceğini ümit eden makineli ve el tabaklarının, zararına da olsa üretimlerine devam ettiklerini belirtmiştir⁽³⁵⁾. 1949 yılı içerisinde Hükümet tarafından 240 kuruşa ithal ayakkabı getirileceği şeklinde açıklama yapılması, bir ay içerisinde kösele ve vidala fiyatlarının üçte iki oranında düşmesine yol açmıştır. Bu sırada fiyatların düşmesine karşın satışların da düşmesi, tabak esnafı içerisinde iflasları kaçınılmaz kılmıştır⁽³⁶⁾.

Şirket 1953 yılında sermaye artırımına giderek, her bir hissesini yirmi beş liradan on dört bin hisseye çıkararak, sermayesini üç yüz elli bin liraya yükseltme kararı almıştır⁽³⁷⁾. Şirketin en kârlı yılları 1953-1954 yılları olmuştur⁽³⁸⁾. Bu yıllarda Tahir Berkay müdür, Fehmi Cillov şirketin yönetim kurulu başkanı, Şükrü Sarioğlu, Kadir Aşık, Hacı Ahmet Polat, Hacı Ahmet

Abdulgaffar Nemutlu, 1963 yılında yirmibeş yaşında genç yaşında bir genç iken şirket müdürlüğüne getirilmek üzere Müdür Tahir Berkay'ın yanında görev almıştır. Şirkette görevi üç ay süren Nemutlu'ya, Ankara'dan teftişe gelen bakanlık yetkilileri, şirket için "Yaklaşık 40 yıldır devletle tek problemi olmayan anonim şirket" olduğunu söylemişlerdir.

Kepenek ve Hacı Kazım Başa aza olarak yönetimde yer almışlardır. Bu yıllarda şirketin idare kısmında muhasebeci olarak Musa Kazım Manasır, veznedar olarak Ali Tuzcu, tahsilat memuru olarak Hüseyin Ölmez görev yapmışlardır. Şirketin fabrika kısmında ustabaşı ve kösele imalatı sorumlusu olarak yine Mehmet Bebeci, vidala (yüzlük) imalatı sorumlusu olarak yine Selim Şen hizmet vermişlerdir. Bu dönemde piyasada şirketin imalatları birinci kalite olarak yer almıştır. İzmir, İstanbul ağırlıklı olmak üzere Anadolu'nun birçok vilayetine satışlar gerçekleştirilmiştir⁽³⁹⁾. Bu dönemde şirket, Amerika, Arjantin, Java, Fransa, Madagaskar ve Pakistan gibi ülkelerden ham deri ithal etmiştir. Ayrıca şirket, Aydın, Afyon, Adapazarı, Kayseri vilayetlerinden de ham deri almıştır. Şirket bünyesine ithal deriler kurutulmuş gelirken, ülke içerisinde salamura şeklinde gelmiştir⁽⁴⁰⁾.

1955 yılında Tahir Berkay şirket müdürü olarak görevine devam etmektedir⁽⁴¹⁾.

Şirket, 1958 yılında sermaye artırımına giderek, her bir hissesini beş yüz liradan bin hisseye çıkararak, sermayesini beş yüz bin liraya⁽⁴²⁾, 1959'da sermayesini beş yüz liradan bin iki yüz hisse ile altı yüz bin liraya yükseltme kararı almış⁽⁴³⁾, 1960 yılında da sermayesini beş yüz liradan bin beş yüz hisse olmak üzere yedi yüz elli bin liraya yükseltmiştir⁽⁴⁴⁾.

1962 yılında Şirket Müdürü olarak Tahir Berkay'ın, şirket yönetim kurulu başkanı olarak Osman Öztapak Başkan vekili olarak Şükrü Sarioğlu; azalıklarda ise Ahmet Kepenekoğlu, Ahmet Karaimir,

Fabrikada dolap kurulurken. Tahir Berkay (sağdan ikinci kişi) ve karşısında Remzi Becer (montajı yapan beyaz gömleli). (Fot: Faik Berkay albümünden)

Mehmet Bozbay, Ali Kaplan, Ali Gölemezli'nin bulunduğu anlaşılmaktadır⁽⁴⁵⁾.

Abdulgaffar Nemutlu 1963 yılı Nisan ayında 25 yaşında, Tahir Berkay'ın Şirket müdürlüğünden emekli olarak ayrılmak istemesi üzerine onun yerine müdür olarak atanmıştır. Tahir Berkay, şirketten ayrılmadan önce şirketle ilgili işler hususunda Abdulgaffar Nemutlu'yu bilgilendirmeye çalışmıştır. Bu dönemde şirkete Çalışma Bakanlığı ve Ticaret Bakanlığı'ndan müfettişler gelmiştir. Müfettişler, şirket için genç ve dinamik bir müdür düşünülmesinin isabetli olduğunu, şirketin ayağa kaldırılması ve faaliyet göstermeye devam etmesi için kendilerinin de destek vereceklerini belirtmişlerdir. Yetkililer şirketin, "Yaklaşık kırk yıldır devletle tek bir problemi olmayan anonim şirket" olduğunu vurgulamışlardır⁽⁴⁶⁾.

Abdulgaffar Nemutlu'nun tespitlerine göre, şirket yönetiminde yer alanlar ve yönetim dışında kalan ortaklar arasında ikilik bulunması, şirketi sıkıntıya düşürmüştür⁽⁴⁷⁾. Ayrıca şirket, elvan ustası olarak görev yapan ustanın yaşlanıp kontrolünü kaybetmesi⁽⁴⁸⁾, kalitesiz üretim yapılması, şirketin üretim maliyetlerinin yüksek olması, işçi ücretlerini azaltmak amacıyla 60 kişinin çalışması gereken işyerinde 19 kişi ile üretim yapılmaya çalışılması, sıkıntıyı artırmıştır⁽⁴⁹⁾. Bu dönemde tabaklığın uzun vadeli yatırım yapılması zorunluluğu taşıması, işlenecek olan malzemenin parası peşin olarak ödendiği halde üretimin uzun zaman alması ve satılan malın karşılığı olan paranın alınmasında gecikmeler olması, üretimden kazancın ele geçmesine kadar en az altı ay gibi bir zaman diliminin yaşanması, hem tabak esnafını hem de şirketi zorlayan nedenler arasında yer almıştır⁽⁵⁰⁾.

Tahir Berkay'ın şirket müdürlüğü görevini Abdulgaffar Nemutlu'ya devir çalışmaları devam ederken, Abdulgaffar Nemutlu'nun şirket yönetim kurulundan bir takım talepleri olmuştur. Abdulgaffar Nemutlu, bir taraftan talepleri yönetim kurulu tarafından kabul edilmediği için, diğer taraftan Türkiye'nin ilk kurulmuş anonim şirketlerinden birinde 25 yaşında müdür olmanın sorumluluğunu ağır bir yük olarak görmüş olması nedeniyle de şirkette üç ay çalıştıktan sonra görevi bırakmak durumunda kalmıştır. Abdulgaffar Nemutlu'nun ayrılmasından birkaç ay sonra emekli olmaya kesin olarak karar vermiş olan 77 yaşında Tahir Berkay da şirket müdürlüğü görevinden ayrılmıştır⁽⁵¹⁾. Şirket müdürlüğü görevine Sanayi Odası'nda Genel Sekreter olarak görev yapmış olan⁽⁵²⁾ Hakkı Maro getirilmiştir. Şirketin uzun yıllar müdürlüğünü, şirketin kurucularından olan Tahir Berkay yaptıktan sonra⁽⁵³⁾ en uzun müdürlüğü Hakkı Maro yapacaktır.

1964 yılında şirket yönetim kurulu başkanı olarak Osman Öztapak, aza Mehmet Bozbay ve Muhasebeci Hüseyin Şarkaya'nın münferit imzaları ile şirketi temsil yetkisine sahip üç isim oldukları görülmektedir⁽⁵⁴⁾.

1964 yılı sonlarında durum değişmiş, Müdür Hakkı Maro, yönetim kurulu başkanı Osman Öztapak, Başkan Vekili Şükrü Sarioğlu ve muhasip Hüseyin Şarkaya, münferit imzaları ile şirketi temsil etme yetkisine sahip olmuşlardır⁽⁵⁵⁾.

Şemsi Terakki Debagat ve Ticaret Anonim Şirketi, 1965 yılında ikinci ticari yolda zirai aletler, zirai mücadele ilaçları ile fenni gübre satışı yapmak üzere bir satış mağazası açmıştır⁽⁵⁶⁾. Şirketin açtığı bu satış mağazası, şirketin kuruluşta ve isminde yer verilen tabaklık alanı dışında ayrı bir faaliyet alanı olması nedeniyle eleştirilmiştir⁽⁵⁷⁾. Şirketin mali sıkıntıları açılan bu satış mağazası ile artmıştır⁽⁵⁸⁾.

1965 yılında Müdür Hakkı Maro, yönetim kurulu başkanı Mehmet Bozbay, Başkan Vekili Şükrü Sarioğlu ve muhasip Hüseyin Şarkaya'nın münferit imzaları ile şirketi temsil etme yetkisi aldıkları görülmektedir⁽⁵⁹⁾. 1967 yılından itibaren şirketle ilgili gelişmelerde sıkıntılar yaşandığı anlaşılmaktadır. 1968 yılında şirket yönetim kurulu başkanlığında Mehmet Bozbay, Başkan vekilliğinde Şükrü Sarioğlu, Üye olarak Ali Kaplanlar, Muhasebe görevinde Hüseyin Şarkaya ve müdürlük görevinde Hakkı Maro'nun bulundukları bilinmektedir⁽⁶⁰⁾.

Şirketin faaliyetlerini sıkıntıya düşüren, ham deri alımı ile başlayıp, ikinci ticari yolda açılan mağazanın zararları ile devam eden gelişmeler olmuştur. Önemli ölçüde sermaye sıkıntısı içerisine düşen şirket⁽⁶¹⁾ faaliyetini 1970 yılına kadar sürdürmüş, bu tarihte mali sorunlarını çözemeyerek 1970 yılında iflas etmiştir⁽⁶²⁾. 1970 yılında şirketin malları icra yolu ile satılmıştır⁽⁶³⁾. Şirket açık artırma ile satışa çıkarılmış ve Denizli İktisat Bankası şirketi satın almıştır. Şirket bir süre İktisat Bankası emrinde kalmış, daha sonra banka şirketin fabrikasına ait makine ve aletleri satışa çıkarmıştır. Bu makine ve aletler yaklaşık yüz seksen beş bin Türk Lirası bedelle Mehmet Bozbay tarafından satın alınmıştır. Mehmet Bozbay, şirkete ait ahşap ve demir aksamı söktükten sonra fabrika yeri boş hangar haline gelmiştir⁽⁶⁴⁾. Yeni Tabakhane'de yer alan Şirketin imalat yerini İsmail Sözkeseşen satın almış ve depo olarak kullanmıştır⁽⁶⁵⁾.

Münfesih durumda bulunan Şemsi Terakki Debagat ve Ticaret Türk Anonim Şirketi Denizli 1. Asliye Hukuk Mahkemesi'nin 21.02.1975 tarihli 119 Esas 76 sayılı kararı ile⁽⁶⁶⁾ faaliyetini hukuken sona erdirmiştir. 27.02.1975 tarihli T.T.Sicil gazetesinde yer alan ilan ile aynı gün Denizli Ticaret Odası Sicil kayıt defterinde münfesih olduğu için kaydının silinmesi resmen tescil edilmiştir⁽⁶⁷⁾.

Fot: Sadettin Sarı

Şemsi Terakki Debağat T.A.Ş., kurulduğu 1925 yılından 1939 yılına kadar bugünkü Hükümet Konağı ve Kız Meslek Lisesi'nin bulunduğu adada kendine ait binada faaliyet gösterdi.

Fot: Tunç Sezgin

Dipnotlar

- 1- Tarhan Toker, Denizli Ekonomisi, Holding A.Ş. Denizli, 1977, s.204.
- 2- Toker, a.g.e., s.205. Bir elsanatı olarak debbağlık için, bkz. Metin Türktaş, "Denizlide Debbağlık (Tabaklık - Dericilik)" Geçmişten Günümüze Denizli Dergisi, S.2 s 26-28.
- 3- Mehmet Bozbay, şirketin adında yer alan "Şems-i Terakki" ibaresi için, şirketin isim babası olan Tahir Berkay'dan "Güneşin doğuşu ve yükselmesi gibi, şirketin de güneş gibi doğup yükselmesi ve ilerlemesi" için bu ibareyi koyduğunu bizzat iştirakmiştir. Bilgi, 1926 yılı Denizli doğumlu Hasan oğlu Mehmet Bozbay'dan alınmıştır.
- 4- Bilgi 1938 yılı Denizli doğumlu Abdullah Vasi oğlu Abdulgaffar Nemutlu'dan alınmıştır.
- 5- Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (B.C.A.) 030 18 01 02 4 40 4.
- 6- Kemal Şakir, Tarihi, Coğrafi, İktisadi, Şehri, İktisadi Nokta Nazardan, Denizli, İstanbul 1927, s.67. Tahir Kodal, Atatürk Döneminde Denizli (1923-1938), Danışman: Prof. Dr. Azmi Süslü, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1996, s.135.
- 7- Can Sinanoğlu, "Dericilik", Denizli Ticaret Odası Dergisi, Yıl:2, Sayı 15, Yıl:1998, s.7.
- 8- Şemsi Terakki Debağat ve Ticaret Türk Anonim Şirketi Denizli Ticaret Odasına 1599 sicil numarası ile kayıtlı denilmektedir. Denizli Ticaret Odası, Ticaret Sicil defterine bakıldığında 1598 kayıt numarası görülmektedir. Şirkete ait daha fazla bilgi bulunmasında zorluk çekilmesinin önemli bir nedeni 1942 yılında Ticaret Odası'nın yanmasıyla kuruluşu ait kayıtların yok olmasıdır.
- 9- Bilgi, 1926 yılı Denizli doğumlu Hasan oğlu Mehmet Bozbay'dan alınmıştır.
- 10- Ahmet Kepenek oğlu bir süre şirkette maaşlı olarak çalışmıştır. Bilgi, 1926 yılı Denizli doğumlu Tefvik oğlu İsmail Bozbay ve 1926 yılı Denizli doğumlu Hasan oğlu Mehmet Bozbay'dan alınmıştır.
- 11- Musa Kazım Manasır şirketin kurucuları arasında Arif Bozbay ismini vermiştir. Ancak Mehmet Bozbay, bu ismin Hasan Bozbay olduğunu söylemektedir.
- 12- Şirketin tüm kurucularının isimleri bilinmemektedir. Bilgi, 1930 yılı Denizli doğumlu Süleyman oğlu Musa Kazım Manasır'dan alınmıştır.
- 13- İsmail Bozbay, babamdan işittime göre babam Tefvik Bozbay'da kurucu ortaklardan biriydi ve kuruculara verilen hisselerle sahipti demektedir. Bilgi, 1926 yılı Denizli doğumlu Tefvik oğlu İsmail Bozbay'dan alınmıştır.
- 14- Bilgi, 1926 yılı Denizli doğumlu Tefvik oğlu İsmail Bozbay, 1926 yılı Denizli doğumlu Hasan oğlu Mehmet Bozbay ve 1930 yılı Denizli doğumlu Süleyman oğlu Musa Kazım Manasır'dan alınmıştır.
- 15- Denizli Ticaret Odası, Ticaret Sicil Defteri 1598. sayfada "Statünün 18. madde gereği, Meclis-i İdare tarafından idare olunur." notu bulunmaktadır.
- 16- B.C.A. 030 18 01 02 4 40 4, Denizli Ticaret Odası, Ticaret Sicil Defteri

1598. sayfada en az sermayenin 6.maddenin gereği olarak iki yüz bin lira ve yirmi beşer liralık sekiz bin hisse olduğu belirtiliyorsa da müddet otuz sene şeklinde geçmektedir. Bayraktar, a.g.m., s.8' de Deri imalatçıların önce yüz bin lira sermayeli kooperatif şeklinde bir şirket kurduklarını ve bu şirketin kurulmasından sonra ihtiyaç duyulan makinelerin getirilerek bir fabrika kurulduğunu, başlangıçta kooperatif şirket olarak kurulup daha sonra anonim şirket haline dönüştürülen şirketin sermayesinin iki yüz yirmi beş bin liraya yükseltildiğini belirtmektedir. Kodal, a.g.t., s.135.

15- B.C.A. 18/184.109.1934.

16- B.C.A. 18/184.109.1934, B.C.A. 030 18 01 02 49 73 12.

17- B.C.A. 18/184.109.1934.

18- Kodal, a.g.t., s.135-136. Halil ismi yanlışlıkla Ali şeklinde yazılmıştır.

19- Şükrü Tekin Kaptan, Türk Kurtuluş Savaşında Denizlililer Önderler, C.2, Denizli 2000, s.41.

20- Musa Kazım Manasır, Hayrettin Karamil'in şirket müdürlüğü döneminde, yönetim kurulu üyelerinin ham derinin iyisini kendi şahsi imalathanelerine ayırarak, kendi ihtiyaçları dışında geri kalanı şirkete bırakmalarının şikayetlere yol açtığını ve konunun o dönemde mahkemeye intikal etmiş olduğunu belirtmektedir. Bilgi, 1930 yılı Denizli doğumlu Süleyman oğlu Musa Kazım Manasır'dan alınmıştır.

21- Şakir, a.g.e., s.67. Bu dönemde Denizli'deki tabakların yeni makineler getirdikleri belirtilmektedir.

22- 1926 yılı Denizli doğumlu Tefvik oğlu İsmail Bozbay'dan alınmıştır.

23- Niyazi Bayraktar, "Sanayi Vaziyet", İnanç, (Aylık Halkevi Dergisi), Sayı 7, Yıl: Mart 1937, s.8.

24- Kodal, a.g.t., s.135.

25- Bilgi, 1926 yılı Denizli doğumlu Tefvik oğlu İsmail Bozbay ve 1926 yılı Denizli doğumlu Hasan oğlu Mehmet Bozbay'dan alınmıştır.

26- Bu mağaza 1950 yılı öncesinde satılmıştır. Bilgi, 1930 yılı Denizli doğumlu Süleyman oğlu Musa Kazım Manasır'dan alınmıştır.

Mehmet Kömürçüoğlu, bu mağazanın 1950 yılı öncesi satıldığını belirterek kesin yeri vermemekle birlikte, on altı bin beş yüz liraya satıldığı bilgisini vermektedir. Ayrıca mağazanın yerinin Cillovların iki mağaza altında Fevzi Müftüler'in bir dükkân üstü, Tataroğullarının karşısında önlü arkalı bir mağaza olduğunu belirtmektedir. Bilgi, 1338 (1922) yılı Denizli doğumlu Hasan Ali oğlu Mehmet Kömürçüoğlu'ndan alınmıştır.

27 Şirket, Varlık vergisini ödemekle yükümlü tutulanları gösteren birinci listede on sekizinci sırada yer almıştır.

28 Şirket Varlık vergisini ödemekle yükümlü tutulanları gösteren ikinci listede bir sıra numarasıyla yer almıştır.

29 Akdeniz, 22 Kanun Evvel (Ocak) 1942, sayı:481, "Denizli Varlık Vergisi, bugün asıldı," başlığı ile verilmiştir.

30 Denizli'de Varlık Vergisi konulmuş tüm kişi ve şirketler konulan vergiyi ödemmiştir. Bu bilgi bizzat 1942 yılında Varlık Vergisi ödeyen 1911 yılı Denizli Doğumlu Ahmet oğlu Raşit Özkardes'ten alınmıştır. (Ölümü 20 Şubat 2005)

31 İnanc (Aylık Halkevi Dergisi), Yıl:9, Mayıs 1947, Sayı: 99-100, s.18'de şirkete ait ilanlar bulunmaktadır. Bu ilanlarda "Şemsi Terakki Debagat ve Ticaret Türk Anonim Şirketi Denizli - Kösele Fabrikası - Sağlam imalatı, muntazam muamelesi, seri muhaberesi ile yurdun her köşesinde tanınmıştır." denilmektedir.

32 B.C.A. 030 18 01 02 102 53 14. Denizli Ticaret Odası, Ticaret Sicil Defteri 1598 sicil numarada şirket sermayesinin üç yüz bin liraya yükseltilmesinin Denizli Gazetesi'nde 09.08.1943 tarihinde 129 no'lu gazete ile ilan edilmiş olduğu ve aynı gün Denizli Ticaret Odası tarafından tescil edildiği görülmüştür.

33 Mehmet Kömürçüoğlu, Oğlanüstü Genel Kurul'un yapılması ve yönetim değişikliği gerçekleştirilmesinin nedeni olarak, şirket yönetim kurulu üyelerinin şirket bütçesinden haciyat gıtmeleri ve gitme amaçlarını da ham deri termininde bağlantı kurmak için diğer ülkelerden gelen hacı adayları ile görüşmek şeklinde açıklamaları olduğunu söylemektedir. Bilgi 1947 yılının ikinci yarısında şirkette muhasebeci olarak göreve başlamış ve 1950 yılı içerisinde ayrılmış olan 1338 (1922) yılı Denizli doğumlu Hasan Ali oğlu Mehmet Kömürçüoğlu'ndan alınmıştır.

34 Tahir Berkay, " Yersiz Tenkitler Zararlıdır", Yeni Denizli, 26 Mayıs 1949.

35 Bilgi, 1926 yılı Denizli doğumlu Tevfik oğlu İsmail Bozbay ve 1926 yılı Denizli doğumlu Hasan oğlu Mehmet Bozbay'dan alınmıştır.

36 Denizli Ticaret Odası, Ticaret Sicil Defteri 1598 sicil numarada şirket sermayesinin üç yüz elli bin liraya yükseltilmesi Yeni Denizli Gazetesi'nde 23.02.1953 tarih ve 1409 no'lu gazete de yayınlanmış ve aynı gün Ticaret Odası tarafından tescil edilmiştir.

37 Bilgi, 1930 yılı Denizli doğumlu Süleyman oğlu Musa Kazım Manasır'dan alınmıştır. Musa Kazım Manasır 1952 yılında muhasebeci olarak göreve başlamış ve 1954 yılı sonuna kadar görev yapmıştır.

38 Satışlar sırasında çek ve senet kullanılmayıp, ödemeler konuşulan tarihte fatura bedellerinin havale edilmesi şeklinde yapılmıştır. Bu süreçte güvене dayalı bir ticaret anlayışı başları ile gerçekleştirilmiştir. Bilgi 1930 yılı Denizli doğumlu Süleyman oğlu Musa Kazım Manasır'dan alınmıştır.

39 Bilgi, 1930 yılı Denizli doğumlu Süleyman oğlu Musa Kazım Manasır'dan alınmıştır.

40 Tahir Berkay, 1955 yılında D.P. Denizli Merkez Kaza Belediye Meclisi adayları arasında yer almakta ve hakkında " Sabık mebus' u Belediye Meclisi azası, Şemsi Terakki Debagat T.A.Ş. müdürü" bilgisi yer almaktadır. Yeni Denizli, 25 Ekim 1955.

41 Denizli Ticaret Odası, Ticaret Sicil Defteri 1598 sicil numarada şirket sermayesinin beş yüz bin liraya yükseltilmesi Yeni Denizli Gazetesi'nde 28.05.1958 tarihinde 372 no'lu gazete de yayınlanmış ve Denizli Ticaret Odası tarafından 13.05.1958 tarihinde tescil edilmiştir.

42 Denizli Ticaret Odası, Ticaret Sicil Defteri 1598 sicil numarada şirket sermayesinin altı yüz bin liraya yükseltilmesi T.T. Sicil Gazetesi'nde 11.07.1959 tarihinde 7050 no'lu gazete de yayınlanmış ve 29.06.1959 tarihinde Denizli Ticaret Odası tarafından tescil edilmiştir.

43 Denizli Ticaret Odası, Ticaret Sicil Defteri 1598 sicil numarada şirket sermayesinin yedi yüz elli bin liraya yükseltilmesinin T.T. Sicil Gazetesi'nde 12.05.1960 tarihinde 958 no'lu gazete de yayınlanmış ve 03.05.1960 tarihinde Denizli Ticaret Odası tarafından tescil edilmiştir.

44 05.05.1962 tarih ve 5598 sayılı ile Denizli Noterliği'nden tasdikli karar sureti, 28.04.1962 tarihli yazı ve 27.04.1962 tarih ve 6365 sayılı imza sirküleri dikkate alınarak, T.T. Sicili Gazetesi 05.06.1962 tarihli 1576 no'lu gazete de yayınlanan ilan ve 08.05.1962 tarihinde gerçekleştirilen Denizli Ticaret Odası tescili. Abdulgaffar Nemutlu bu yönetim ile üç ay çalışmıştır. Bilgi 1938 Doğumlu Abdullah Vasfi oğlu Abdulgaffar Nemutlu'dan alınmıştır.

45 Bilgi, 1938 yılı Denizli doğumlu Abdullah Vasfi oğlu Abdulgaffar Nemutlu'dan alınmıştır.

46 Bilgi, 1938 yılı Denizli doğumlu Abdullah Vasfi oğlu Abdulgaffar Nemutlu'dan alınmıştır.

47 Mehmet Bozbay Isparta'dan getirilmiş olan ismini hatırlayamadığı çok kaliteli mal çıkardığını söylediği büyük usta olarak tanınan ustanın, şirketten ayrılmasından sonra yerine Mehmet Bebeci'nin usta başı olarak alındığı ve onun döneminde imalatın arttığını ancak esnek mal çıkarıldığını söylemiştir. Bilgi, 1926 yılı Denizli doğumlu Mehmet Bozbay'dan alınmıştır.

48 Denizli tabakhanesinde o tarihlerde taban astarı 8.5 lira ile 9.5 lira arasında bir fiyatla satılmakta iken şirket 10.5 liraya taban astarını mal etmekte ve 7.5 liraya satmakta her taban astarı başına 2.5 lira zarar etmektedir. Elvancı İsmail adıyla bilinen İsmail Çakan ise ürettiği taban astarını 10.5 liraya satmaktadır. Şirket, Denizli'nin en modern ve en saygın işletmesi olduğu ve makinelerinin son teknoloji olmasına bile yine de en iyi makineler olduğu halde, ustadan ve çalışan sayısındaki yetersizlikten dolayı hak ettiği payı alamadığı bir gerçektir. Bilgi, 1938 yılı Denizli doğumlu Abdullah Vasfi oğlu Abdulgaffar Nemutlu'dan alınmıştır.

49 Bilgi, 1938 yılı Denizli doğumlu Abdullah Vasfi oğlu Abdulgaffar Nemutlu'dan alınmıştır.

50 Abdulgaffar Nemutlu, şirket yönetiminden on dokuz ayrı konuda talepte bulunmuştur. Çok önemli olduğuna inandığı iki talebinden biri, mübaya için şirket adına şirketten harcırah olarak kent dışına çıkıldığı zaman yönetim kurulu üyelerinden hiçbirinin kendisi için mal almaması, ikincisi; şirketten mal almak üzere Denizli'ye gelen müşterilerden hiçbirinin ortakların iş yerine götürülmemesi olmuştur. Şirket yönetiminde bulunanların özellikle şirkete mal almaya gelen müşterilere "Bir de benim işyerime uğrayalım." diyerek, kendi işyerlerinden mal satmaya çalışmaları şirket hissedarı diğer tabaklar arasında rahatsızlık yaratmıştır. Bilgi, 1938 yılı Denizli doğumlu Abdullah Vasfi oğlu Abdulgaffar Nemutlu'dan alınmıştır.

51 Bilgi, 1930 yılı Denizli doğumlu Süleyman oğlu Musa Kazım Manasır'dan alınmıştır.

52 Bilgi, 1926 yılı Denizli doğumlu Hasan oğlu Mehmet Bozbay ve 1930 yılı Denizli doğumlu Süleyman oğlu Musa Kazım Manasır'dan alınmıştır.

53 13.04.1964 tarih ve 4572 sayılı ile Denizli 1.Noterliği'nden tasdikli karar sureti, 14.04.1964 tarihli dilekçe ve 13.04.1964 tarih ve 4562 sayılı imza sirküleri dikkate alınarak, T.T. Sicili Gazetesi 17.08.1964 tarihli 2238 no'lu gazete de yayınlanan ilan ve 20.04.1964 tarihinde gerçekleştirilen Denizli Ticaret Odası tescili.

54 28.09.1964 tarihli dilekçe, 28.09.1964 tarih ve 9221 sayılı imza sirküleri dikkate alınarak, T.T. Sicili Gazetesi 12.11.1964 tarihli 2310 no'lu gazete de yayınlanan ilan ve 29.09.1964 tarihinde gerçekleştirilen Denizli Ticaret Odası tescili.

55 1967 Denizli İl Yıllığı, Ayıldız Matbaası, Ankara 1968 s.269. Denizli Ticaret Odası 1598 sicil numarada şirketle ilgili bilgilerin yer aldığı bölümde 20.01.1965 tarih ve 595 sayılı ile Denizli 2.Noterliği'nden tasdikli karar sureti, 15.01.1965 tarihli dilekçe, T.T. Sicili Gazetesi 29.04.1965 tarihli 2442 no'lu gazete de yayınlanan ilan ve 26.01.1965 tarihinde yapılan tescil kaydı. Bu sicil kaydından şirkete bağlı satış mağazasının 1965 yılı başında kurulmuş olduğu anlaşılmaktadır.

Mehmet Bozbay şirketin tabaklık harici bir alanda işyeri açmasının nedenini, şirketin içine düştüğü nakit sıkıntısını aşmak, kredi ile mal alıp peşin satarak nakit akışı sağlayıp, fabrikayı içinde bulunduğu durumdan kurtarmak olduğunu belirtmiştir. Bilgi, 1926 yılı Denizli doğumlu Hasan oğlu Mehmet Bozbay'dan alınmıştır.

56 Bu satış mağazasının açılmasını, yıllarca şirketin müdürlüğünü yaptıktan sonra Şemsi Terakki Debagat ve Ticaret Türk Anonim Şirketi'nden emekliye ayrılmış olan Tahir Berkay hoş karşılamamıştır. Bilgi 1933 yılı Denizli doğumlu Tahir Oğlu Faik Berkay'dan alınmıştır. Abdulgaffar Nemutlu ve Musa Kazım Manasır'da Şemsi Terakki'nin kendi faaliyet alanının bırakılıp, gübre satışı gibi bir işe girilmesinin yanlış olduğu kanaatinde olduklarını belirtmişlerdir. Bilgi, 1938 Doğumlu Abdullah Vasfi oğlu Abdulgaffar Nemutlu ve 1930 Doğumlu Süleyman oğlu Musa Kazım Manasır'dan alınmıştır.

57 Mehmet Bozbay, nakit darlığını aşmak amacıyla şirket Müdürü Hakkı Maro'nun karlı bir iş olarak sunduğu gübre işine girdiğini ve İzmir gümrüğüne gelmesi gereken gübrenin Mersin gümrüğüne yönlendirilerek, orada Adanalı bir kişiye senetle satıldığını, ancak bu kişinin gübrenin parasını ödememesi nedeniyle düşülen sıkıntının açılan işyerine bağlanan ümleri söndürdüğünü belirtmiştir. Bilgi, 1926 yılı Denizli doğumlu Hasan oğlu Mehmet Bozbay'dan alınmıştır.

58 15.05.1965 tarihli imza sirküleri ve T.T. Sicili Gazetesi 04.8.1965 tarih ve 2522 no'lu gazete de yer alan ilan ve 11.06.1965 tarihinde yapılan sicil kaydı. Sicil kayıt tarihinin sol tarafına kırmızı kalemle "Bundan evvelki sirkülerler ref edilmiştir." şeklinde not düşülmüştür. 59 24.06.1968 tarihli dilekçe, 21.06.1968 tarih ve 5896 sayılı imza sirküleri dikkate alınarak, T.T. Sicili Gazetesi 09.08.1968 tarihli 3428 no'lu gazete de yayınlanan ilan ve 24.06.1968 tarihinde gerçekleştirilen Denizli Ticaret Odası tescili.

60 Mehmet Bozbay, şirketin sıkıntısının en önemli nedeni olarak Mustafa İşcan ile mübaya yapmak için Adapazarı'na gittikleri sırada gerçekleşen bir ham deri alımını göstermektedir. Bozbay; Şirket Müdürü Hakkı Maro ile itibata geçen şirketin önemli müşterilerinden olan İstanbul'daki Yeşil Kundra'nın sporluk kösele (lastiğin altına konulan kösele) istemesi ile, bu talebi karşılamak için sekiz kilo kanat verecek deri bulunmaya çalışılmış olduğunu, şirket müdürü Hakkı Maro'nun acele ile sporluk kösele yapmak üzere Habeşistan'dan gelen büyük baş hayvanlara ait ham derileri almış olmasına dikkat çekmektedir. Fabrika için daha önceden de Habeşistan'dan getirilen % 25-30 zayıf verilmesi peşinen kabul edilen küçük baş hayvanlara ait ham deri alındığını belirterek, o dönemde müdürün acele ile kalın deri almasının sonun başlangıcı olduğunu vurguluyor. Bozbay; fabrikaya getirilen derilerin işlenmek üzere yumuşatılmak amacıyla suya atıldığında ıslanan derilerin erimiş olduğunu, tutulan yerin koptuğunu ve bu derilerinde yönetim kurulu başkanı olarak kendisinden bir süre saklanmış olduğunu, durumun farkına varmasının çok geçikmediğini, zararın gizelecek şekilde olmadığını, öğrendikten sonra şirket müdürü ile çok ciddi tartışmalar yaşandığını ve şirketin bu nedenle iki yüz elli bin lira zarar ettiğini, bunun da şirketi önemli ölçüde sarstığını belirtmektedir. Bilgi, 1926 yılı Denizli doğumlu Hasan oğlu Mehmet Bozbay'dan alınmıştır.

61 Bilgi, 1926 yılı Denizli doğumlu Hasan oğlu Mehmet Bozbay'dan alınmıştır.

62 Bilgi, 1938 yılı Denizli doğumlu Abdullah Vasfi oğlu Abdulgaffar Nemutlu ve 1930 yılı Denizli doğumlu Süleyman oğlu Musa Kazım Manasır'dan alınmıştır.

63 Bilgi, 1926 yılı Denizli doğumlu Hasan oğlu Mehmet Bozbay'dan alınmıştır.

64 Bilgi, 1938 yılı Denizli doğumlu Abdullah Vasfi oğlu Abdulgaffar Nemutlu, 1926 yılı Denizli doğumlu Tevfik oğlu İsmail Bozbay ve 1930 yılı Denizli doğumlu Süleyman oğlu Musa Kazım Manasır'dan alınmıştır.

65 Denizli Ticaret Sicil memurluğu tarafından toplanamaz hale gelmiş olan şirket, Denizli Ticaret sicili memurluğu tarafından 13.02.1975 tarihinde ıhtar edilerek imtina sebeplerini bildirmesi istenmiştir. Ancak imtina sebeplerini bildirmeyen ve münfesiş olan şirket Denizli Ticaret Sicil Memurluğu tarafından kaydının silinmesi için Denizli Asliye 1.Hukuk Mahkemesinde dava açılmıştır. Mahkeme, Denizli Ticaret sicili memurluğunun isteği üzerine kaydının resen silinmesine karar vermiştir.

66 Denizli Ticaret Odası, Ticaret Sicil Defteri, 1598 sicil numaradaki kayıt esas alınmıştır.

KAYNAKÇA

Yazılı Kaynaklar

1967 Denizli İl Yıllığı, Ayıldız Matbaası, Ankara 1968.

Akdeniz, (Gazete) 22 Kanun Evvel (Ocak) 1942, sayı:481.

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi 030 18 01 02 102 53 14.

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi 030 18 01 02 49 73 12.

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi 18/184.109.1934.

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi 030 18 01 02 4 40 4.

BAYRAKTAR, Niyazi, "Sanayi Vaziyet", İnanc, (Aylık Halkevi Dergisi), Sayı 7, Yıl: Mart 1937.

Denizli Ticaret Odası, Ticaret Sicil Defteri 1598 Sicil Numaralı Kayıt.

İnanc (Aylık Halkevi Dergisi), Yıl:8, 30 Haziran 1944 Sayı: 82-89

KODAL, Tahir, Atatürk Döneminde Denizli (1923-1938), Danışman: Prof.Dr. Azmi Süslü, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1996.

SİNANOĞLU Can, "Dericilik", Denizli Ticaret Odası Dergisi, Yıl:2, Sayı 15, Yıl:1998.

Şakir, Kemal Şakir, Tarihi, Coğrafi, İktisadi, Sıhhi, İktisadi Noktalar Nazardan, Denizli, İstanbul 1927.

Tahir Berkay, " Yersiz Tenkitler Zararlıdır", Yeni Denizli, 26 Mayıs 1949.

TOKER, Tarhan, Denizli Ekonomisi, Holding A.Ş. Denizli, 1977.

Yeni Denizli, (Gazete) 25 Ekim 1955.

Melin Türktaş,"Denizlide Debbablık (Tabaklık - Dericilik)" Geçmişten Günümüze Denizli Dergisi,S.2 s 26-28.

Sözlü Kaynaklar

1911 yılı Denizli doğumlu Ahmet oğlu Raşit Özkardes'ten alınmıştır. (ölümü 20 Şubat 2005)

1338 (1922) yılı Denizli doğumlu Hasan Ali oğlu Mehmet Kömürçüoğlu.

1926 yılı Denizli doğumlu Hasan oğlu Mehmet Bozbay

1926 yılı Denizli doğumlu Tevfik oğlu İsmail Bozbay

1930 yılı Denizli doğumlu Süleyman oğlu Musa Kazım Manasır.

1933 yılı Denizli doğumlu Tahir Oğlu Faik Berkay.

1938 yılı Denizli doğumlu Abdullah Vasfi oğlu Abdulgaffar Nemutlu.